

DE SCHILDERS VIRULY

DOOR

P. HAVERKORN VAN RIJSEWIJK.

WILLEM VIRULY I.

In het laatste gedeelte der zestiende eeuw namen vele Vlamen de wijk naar de Noordelijke Nederlanden, omdat in hun geboorteland de Hervormde godsdienst niet werd geduld. Onder hen waren verscheidene kunstenaars, en velen vestigden zich te Rotterdam, dat toen een tijdvak van grooten bloei en groote welvaart zag aanbreken.

Tot de kunstenaars, die hier kwamen wonen, behoorde een Willem Viruly, ook wel Viruli, Vierulij en Vierly geheeten. Hij was een zoon van Willem Viruly, die in 1535 te Antwerpen was gehuwd met Elisabeth van der Rijt (1). Zijne drie broeders: François, Paulus en Karel kwamen ook hier. François stierf in 1606, en de drie oudste kinderen van zijn broeder Willem kregen toen de opbrengst van zijne nalatenschap, 169 gld. 17 st. en 8 penningen (2). Karel was apotheker, en kocht op den 26 Mei 1584 twee erven in Quakernaat (3). Paulus woonde nog in 1602 te Rotterdam, maar wordt

---

(1) A. A. Vorsterman van Oyen. *Stam- en Wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche familien.*

(2) Weesenstaetboek van Rotterdam.

(3) Gifteboek, Reg. 8, bl. 164.

in 1604 vermeld als notaris te Delft, waar hij bleef tot zijn dood.

Willem was te Antwerpen geboren op den 26 Mei 1551, en huwde te Rotterdam op den 10 October 1582, met Tanneken Laurensdochter van Overstraten, die te Brussel was geboren (1). Haar vader was gehuwd met Tanneken Vermoelen; hij was »ijsercramer» van beroep; kocht een huis aan de oostzijde van de Nieupoort of Oppert, waarvan de overdracht plaats had op 8 Juli 1593 (2), en naar zijn bedrijf heette dit huis »De IJserman».

Willem Viruly werd spoedig huisvader; omstreeks 1583 werd hem geboren eene dochter Elisabeth, omstreeks 1584 een zoon Willem en omstreeks 1585 weder eene dochter Magdalena.

Het ging hem goed. Immers, den 18 September 1586 werd hij eigenaar van een huis aan de westzijde van de Westewagenstraat (3). Uit een giftbrief van 13 Juli 1588 blijkt, dat zijn buurman aan de Noorderzijde woonde in het tweede huis ten zuiden van de Leeuwestraat (4), zoodat Viruly had het derde huis van die straat naar den kant der Hoogstraat. Eene acte van eenige jaren later — waarover straks meer — leert, dat zijn huis »Het wapen van Egmond» heette. Zijn buurman naar den kant der Hoogstraat, heette Isaack Jacobsz., blijkens eene acte van 6 Augustus 1604 »gebrandenwijn man», en woonde, volgens eene acte van 18 Mei 1609 (5) in »De drye croontgens». Op dit huis had Viruly reeds den 26 Augustus 1586 een hypotheek genomen, die hem jaarlijks opbracht

---

(1) Trouwregister der Gereformeerde kerk.

(2) Gifteboek, Reg. 11, bl. 230.

(3) Gifteboek, Reg. 8, bl. 422.

(4) Gifteboek, Reg. 9, bl. 43.

(5) Gifteboek, Reg. 12, bl. 169.

12 gld. en 10 st. (1). Hij woonde ternauwernood anderhalf jaar in zijn eigen huis, of hij verloor zijne vrouw. Deze overleed den 7 Augustus 1588 (2). Het weduwnaarsleven stond hem niet aan, en zijne jeugdige kinderen vereischten zeker de zorg van eene moeder. Geen wonder, dat hij spoedig hertrouwde. Den 20 Augustus 1589 werd zijn tweede huwelijk afgekondigd in de Gereformeerde kerk. Zijne uitverkorene heette Willemke Bouwen Gerritsdochter en woonde te Dordrecht. Hij vroeg en kreeg dus eene attestatie om daar te trouwen, hetgeen den 3 September gebeurde (3). Zijne vrouw verklaarde op den 12 Januari 1650, dat zij 86 jaren oud was, en zal dus tijdens haar huwelijk ongeveer 25 jaren zijn geweest.

Uit dit huwelijk werden nog vijf kinderen geboren: Gerrit in 1591, Franske in 1594, Elisabeth in 1596, Boudewijn in 1600 en Agatha in 1602 (4).

Blijkens eene machtiging, waaraan wij zijne handteekening ontleenden, was Viruly den 3 Januari 1590 poorter der stad. Het bleef hem goed gaan. In 1597 nam hij, weder ten behoeve van zijnen buurman Isaack Jacobse, een schuldbrief van 720 gld., af te betalen in acht jaarlijksche termijnen (5). En toen Isaack Jacobse op 23

(1) *Algemeen Nederlandsch Familieblad*, No. 23, bl. 4.

(2) Doodregister.

(3) In de *Rotterdamsche Historiebladen* wordt zij ten onrechte Willempke Hauwen Gerritsdochter genoemd en 3 December gemeld als datum der huwelijksvoltrekking. In het register van de Augustijner kerk te Dordrecht staat: »20 Augustus 1589, Willem Viruli, schilder, weduwn. van Antwerpen, Willemke Bouwen Gerritsdochter, van Dordrecht, getrouwt bij mij Secretarium anno 1589, den 3 September».

(4) *Algemeen Nederlandsch Familieblad*, No. 18, bl. 4.

(5) L. 1. No. 23, bl. 4.

Februari 1598 zijn huis had overgedragen aan »Gillis Pieterse tweijnder», nam hij van dezen een rentebrief tot 14 gld. 's jaars (1). Zijn schoonvader Bouwen Gerritsz. stierf spoedig na zijn huwelijk, en hierdoor kreeg hij, na den verkoop van het huis »Het serpent» te Dordrecht, in Mei 1602 bijna *f* 500. Meermalen leende hij aan verscheidene personen geld, maar niet altijd met den gewenschten uitslag. Immers, eenen Claes Lodewycks had hij *f* 400 op hypotheek gegeven en hierover moest hij een proces voeren, tot op den 16 April 1602 een accoord getroffen werd (2).

Na de geboorte van zijn achtste kind werd hij ziek. Den 7 October 1602 passeerde hij bij den notaris Gerrit Jansz. van Woerden een testament, waarin hij aan elk kind uit zijn tweede huwelijk 38 ponden Vlaams schonk boven hun deel in zijn nalatenschap (3). Vier dagen later, op den 11 October 1602, stierf hij.

Over de drie kinderen uit zijn eerste huwelijk waren, na den dood der moeder, tot voogden benoemd de ons reeds bekende buurman Isaack Jacobse en de schilder Jan Vermoelen, waarschijnlijk een broeder van zijne eerste schoonmoeder. Over de vijf kinderen uit zijn tweede huwelijk werden op den 11 December 1602 tot voogden benoemd Symon Jansse Verhaeven en Gillis Pietersz. boekverkooper (4).

De weduwe maakte den 15 November 1602 een inventaris van zijne nalatenschap, en legde dit stuk aan de Weeskamer over, in tegenwoordigheid der voogden over de kinderen uit Viruly's eerste huwelijk, onder wie de

(1) Gifteboek, Reg. 12. *Algemeen Nederlandsch Familieblad*, No. 23, bl. 4.

(2) *Algemeen Nederlandsch Familieblad*, No. 23, bl. 4.

(3) *Algemeen Nederlandsch Familieblad*, No. 39, bl. 4.

(4) Register van de Voochdijen, A I.

schilder Jan Vermoelen den 15 December werd vervangen door zijn collega Hendrik Huygens de Haen, en hun grootvader van moeders zijde Laurens van Overstraten, benevens de voogden der kinderen uit Viruly's tweede huwelijk, en Paul Viruly, den broeder van den overledene. Deze inventaris, waaraan wij reeds enkele bijzonderheden ontleenden, werd door de Weesmeesters den 16 November 1602 goedgekeurd (1).

Gelijk alle schilders der zeventiende eeuw, gebruikte Viruly zijn voorhuis als winkel, waar hij zijn werken uitstalde. Daar waren 197 schilderijen, 4 waterverfteekeningen op doek en een »model perspectief". »Op de zolder, daer men schildert", waren 31 schilderijen, waaronder verscheidene onafgewerkt. »Op de voorcamer" 65 stukken, waaronder »een oudt oordeel van Michyel Angels van de middensoort", en een »schilderie van een goet meester"; vijf stukken in waterverf; een »klein sloopken van hout ende coorde; deurtrekpapier" en »een kiste met printe van diverse meesters". Onder de schilderijen waren er 13 van eenen Crispen. Van de meesten worden in den inventaris slechts de maat en de lijst beschreven. Er waren twee stellen portretten van zijn vader en moeder, en een portret van den vader zijner tweede vrouw. Indien alle schilderijen, in den inventaris zonder bijvoeging van des schilders naam vermeld, van zijne hand waren, dan beoefende hij verschillende genres. Immers, er worden vermeld een boerenkrijg, een geschilderde bijbel, een Charitas, drie Gebeden van Salomo, eene voorstelling van St. Petrus, twee voorstellingen van Het laatste avondmaal, eene Susanna, een Paris en Venus, een Zegening van Jozef's kinderen, een

---

(1) Deze inventaris werd in het *Algemeen Nederlandsch Familieblad* overgenomen uit het Inventarisboek der Weeskamer, Reg. No. 8, bl. 273 tot 392.

Eerste vonnis van Salomo, eene Maria Magdelena, een portret en vier waterverfteekeningen op doek: een keuken, een landschap, een markt en een Avondmaal, benevens 23 geschilderde borden met fruiten.

Toen Viruly stierf, was geen van zijne kinderen meerderjarig. Zeven maanden na zijn dood, op den 11 Mei 1603, liet zijne weduwe bij de Gereformeerde gemeente haar huwelijk met den schilder François Cornelisse van der Spies inschrijven, dat op den 25 Mei daaraan volgende werd voltrokken.

Waarschijnlijk bleven de kinderen uit Viruly's eerste huwelijk nog eenigen tijd bij hunne stiefmoeder in huis. Want toen haar buurman, de reeds vermelde Gillis Pietersz. »De drie croontges» verkocht, werd in de acte van overdracht dd. 9 Augustus 1603 (1) als buurman aan de Noordzijde genoemd »Willem Willemsz. schilder», en met dezen kan geen ander bedoeld zijn dan Viruly's oudste zoon. Straks zal ons echter blijken, dat deze zeer spoedig daarna de ouderlijke woning verliet.

Den 6 Augustus 1604 lieten Laurens van Overstraten als grootvader, Hendrick Huygensz. de Haen en Isaack Jacobsz. als geordonneerde voogden bij de Weeskamer, registreeren (2) een »staet van de goederen toecomende de drye onbejaerde kinderen van Willem Viruli schilder, daer moeder van was Tanneken van Overstraten, zulcx die deselve kinderen by vertichtinge over haerl. moeders erve voor de vyerschaer deser stede gedaen, mitsgaders 'tgeene haer over haer vaders erve is toecomende». In dit stuk wordt gezegd, dat de genoemde personen in naam der kinderen in koop hebben aangenomen »ten behoeve ende profite van de voorn. kinderen alle de schilderijen,

---

(1) Gifteboek, Reg. 13, bl. 175.

(2) Weesenstaetboeck der Weeskamer, deel G.

verwen, olyen, vernissen ende alle de ongeschilderde panneelen, gereetschappen ende andere behoeften tot de schildersconste eenichsints behoorende, zulcx die Willem Viruli metter doodt ontruympt ende naergelaten heeft, volgens den Inventaris by Willemlen Bouwensdr. als wede ende boedelhoutster van den voorn. Willem Viruli overgelevert, voor de somme van 1200 guld., 't stuck ten 40 grooten Vlaems, ende dat in voldoeninge van 't geene de voornoemde kinders voor haers moeders erve beweesen is, wesende voor de drye kinderen tesamen 684 guld., mitsgaders noch van de 375 guldens die de voornoemde kinderen mosten trecken over dat henluyden niet en is geleert leesen, schrijven, cijfferen ende de Françoysse taele gelijx hij bij de vertichtinge hadde beloofd, volgende de acte daervan zijnde, noch over twee jaeren interest die Lijsbeth, een der voornoemde kinderen, most trecken van 38 ponden Vlaems haer in voldoeninge van haer moeders erve bewesen jegens den penning 14. In der voegen dat de voornoemde kinderen van de voornoemde 1200 guld. afslach ende cortinge strecken sall de somma van 1091 guld. 11 stuyvers 6 penn.; alsoo de voorn. partijen zooveel be- dragen."

»De voorn. kinderen compt noch in voldoeninge van haer vaders erve 300 carels guld., alsoo de voorn. kinderen niet meer en mochte genieten uytte erffnisse van haer vader als haer legittime portie, gemerckt dezelve Willem Viruly by zyn uysterste wille in faveur van zijne naekinderen heeft gedisponeert."

»De voorn. kinderen compt noch over 't gene geprocedeert is bij openbaere vercoopinge ende anders van de heele erffvenisse ende besterffnisse van Francois Viruly haeren oom, 169 gld. 17 st. 8 penn."

Op den 24 Februari 1606 deden de voogden rekening van de ontvangsten en uitgaven, die zij sedert den dood

van Willem Viruly, als voogden over de drie kinderen uit Viruly's eerste huwelijk, hadden gehad en gedaan.

Al hadden deze kinderen toen reeds geruimen tijd de woning van hun tweede moeder verlaten, hunne verstandhouding met deze liet, naar het schijnt, niets te wenschen over. Bijna vijftig jaren later herdacht zij nog hunne goede hulp.

Op den 12 Januari 1650 verklaarde zij den notaris G. van der Hout (Prot. Reg. 6, bl. 32) dat zij 48 à 50 jaren geleden van Laurens van Overstraete te pretendeeren had *f* 700, die haar of haren man Viruly toekwamen, en dat zij omtrent 32 jaren geleden aan Pieter Verschuyr schuldig was *f* 200, waarover zij zeer lastig werd gevallen, en dat zij toen Adriaen Franz. Verwilt (de schilder, die 8 November 1609 getrouwd was met Magdalena Viruly) en Willem Viruly, »syndeⁿ mede erffgenamen van voors. van Overstraete haer clacht dede dat sy soodanige penn. van 200 gld. aen voors. Verschuyr schuldich was en daerover hart wert aengemaent, versoeckende aen deselve dat sij haer 200 gld. wilden leenen ende sij tevreeden was daarvan interest te betaelen, die 't selve naer verscheyden aenhouden hebben gedaen en sij haer deselve wederom heeft goetgedaen mette verloopen interesten van dien". Is het geheugen van Willeken Bouwens goed, dan werd zij lastig gevallen om die *f* 200 in 1618 en in dat jaar verloor zij haar tweeden man. Zij woonde toen nog altijd in het »Wapen van Egmont", dat — gelijk blijken zal — haar niet toekwam. In 1627, toen de kinderen van Viruly meerderjarig waren, werd dat huis verkocht. Bij de overdracht, die op den 26 Mei plaats had, werd zij bijgestaan door Willem Viruly, den oudsten zoon van haar eersten man, »als haer gecoren voocht", en de koper betaalde met »twee distincte custingrentebrieven, de eene ten profytte van Willem Vierely, inhoudende elff hondert guld. capitaels, en d'ander op den naem van Adriaen Franz.

Verwilt, inhoudende acht hondert ca. gld. capitael" (1).

Willemke Bouwens moest nu verhuizen, en betrok waarschijnlijk eene woning in de Wijnstraat, naast de Schotsche kerk, waar zij in de derde week van October 1651 overleed (2).

Willem Viruly

WILLEM VIRULY II.

Bij de opgave van het geboortejaar van dezen schilder hebben wij eenige voorzichtigheid betracht. Hij zelf is daarvan oorzaak. Toen hij verzocht uit de voogdij te worden ontslagen, op den 22 Mei 1606, verklaarde hij over de 24 jaren oud te zijn (3). Daarentegen verklaarde hij op den 29 Augustus 1630 bij den notaris Jac. Corn. van der Swan, dat hij toen 45 jaren was; den 13 Juli 1641 zeide hij den notaris G. van der Hout, dat hij oud was 56 jaren, maar den 11 Mei 1644 teekende de notaris A. van der Graeff op, dat hij, volgens zijn zeggen, 60 jaren was. Met het oog ook op de latere levensfeiten, meen ik het er voor te mogen houden, dat hij omstreeks 1583 geboren is.

Wij hebben gezien, dat hij na den dood van zijn vader bleef wonen in diens huis, maar lang duurde dit niet. Zeer spoedig volgde hij het voorbeeld van zijne tweede moeder. Op den 21 September 1603 werd in de registers der Gereformeerde gemeente ingeschreven het huwelijk van: »Willem Willemsz. Viruly J(ong) G(ezel), van Rotterdam, wonende in den Oppert, met Janneke Michiels

(1) Gifteboek, Reg. 20, bl. 573.

(2) Register van Overledenen.

(3) Weesenstaetboeck der Weeskamer.

van der Tsaert J(onge) D(ochter) van Antwerpen, wonende tot Dordrecht", en dat huwelijk werd te Rotterdam voltrokken op den 1 October (1). Te voren waren huwelijksvoorwaarden gemaakt »ten overstaen van heure vrunden" (bloedverwanten), maar deze werden door hen »doot ende teniet gedaen" bij een testament, dat zij op den 22 Februari 1607 lieten maken bij den notaris J. Symonsz. (D. XII, bl. 531), nadat hun een kind geboren was. Willem Viruly Willemsz. wordt in dit stuk niet alleen schilder, maar ook poorter genoemd. De bepalingen waren de gewone. De langstlevende werd aangewezen als universeel erfgenaam van de eerststervende, mits de langstlevende »heur kindt dat zij tsamen geprocreeert hebben, mitsgaders de kinderen die sij noch te saemen zullen procreeren" zou »onderhouden, leeren, bij mondigheyt een uytsettinge geven" en bovendien »den kinderen met hen allen tsamen eens de somme van 400 car. gld." uitkeeren, hetgeen bij elkander »excedeert de legitime portie". »Mr. Pieter Carpentier, rector van de Latynse schoole ende Pieter Muyshout hoedemaecker" waren getuigen bij dit testament.

Toen Willem Viruly trouwde, stond hij nog onder voogdij en eerst op den 22 Mei 1606 werd hij daaruit op zijn verzoek ontslagen. Twee dagen later, op den 24 Mei, verscheen hij ter Weeskamer en verklaarde van zijne voogden te hebben ontvangen: »eerst de somme van 300 gld., die hem met zijn zusters voor haer vaders ervffe zijn toegevoecht, bovendien noch de somma van

---

(1) Register van de Augustijner kerk te Dordrecht: »Den 20 September 1603, Willem Willemsse Viruly, scilder, van Rotterdam, Jenniken Michielse van der Tsaert van Antwerpen, proclamatie Rotterdam. Gegeven bescheyt om te Rotterdam te trouwen". In de Genealogie der familie Viruly wordt de vrouw verkeerdelijk Jaert genoemd.

153 gld., maeckende tsaemen de somme 453 gld. ende dit in volcoemen voldoeninge van zijn derde paert van naegespecificeerde parten, te weeten eerst van 684 gld. die de drye kinderen voor haer moeders erffvenisse bij vertichtinge beweesen zijn, Noch van de 375 gld., denselven kinderen bij accort toegevoecht over dat henl. volgens de vertichtinge niet en is geleert leesen, schrijven, cijfferen ende de Françoysse taele, Ende bovendyen noch van de 300 gld. denselven drye kinderen voor haer vaders erffvenisse toegevoecht". Tegelijker tijd verklaarde hij van zijne voogden te hebben ontvangen »de somme van 56 gld. 12 st. 8 penn. van 40 groet over zijn derde part van de 169 gld. 17 st. 8 penn. die de drye kinderen tsamen van de erffvenisse van Franchoy's Viruli, haer vaderlycken oom sal ged., sijn aengecomen".

Uit de inschrijving van zijn huwelijk zagen wij, dat Willem Willemsz. Viruly toen woonde in den Oppert. Waarschijnlijk in het huis, dat hij vier jaren later kocht. Op den 30 Juni 1607 kreeg »Willem Viruli Willemsz. schilder gifte ende eygendom van een huijs ende erve, staende en gelegen aen de Oostsijde vande Nieupoort" (of Oppert), dat hij zelf had »hertimmert". Er stond een rente op, waarvan het »hoofgelt is 196 gld." Deze schuld nam hij tot zijn last en bovendien betaalde hij »1350 gld., nl. 200 gld. gereet ende 100 gld. jaerlix" (1). Elf jaren moest hij dus honderd gld. per jaar betalen, eer hij het huis geheel vrij had. Uit eene acte, waarbij dit huis gesteld werd als waarborg voor eene woning, die een van zijne zwagers later kocht, blijkt dat het heette »Den Apendans" (2).

(1) Gifteboek, Reg. No. 13, bl. 905.

(2) Gifteboek, Reg. No. 14, bl. 541. Op dit huis nam hij 1 December 1608 een hypotheek van 1800 gld., welke hij afloste op 23 September 1622. (Renteboeken, Reg. 6).

In de Nieupoort of Oppert had, gelijk wij gezien hebben, zijn grootvader van moeders zijde, Laurens van Overstraeten in 1593 een huis gekocht. Deze overleed in de laatste week van November 1604 en zijne vrouw in de eerste week van April 1609 (1). De inventaris van hare nalatenschap werd op 10 April bij de Weeskamer ingediend door Thomas Cornelisse van Arckel, die getrouwd was met Elisabeth Viruly, de volle zuster van Willem, en die, blijkens dit stuk was »woonachtich in 't sterfhuys". Bij de indiening van den inventaris waren tegenwoordig Willem Willemsz. Viruly en de voogden van Magdalena, Hendrick Huygen de Haen en Ysaack Jacobsz. (2). Het was een welvoorziene boedel. Aan specie was er ruim *f* 1300 in huis, en ruim *f* 1200 opvorderbaar in termijnen. Ook behoorden tot de nalatenschap een huis te Brussel, dat verkocht werd voor *f* 900, een stuk land in de buurt van Mechelen, dat verkocht werd voor *f* 200, en het huis in den Oppert. Dit werd in het openbaar verkocht voor *f* 1280 aan Thomas Cornelisse van Arckel, voor *f* 400 comptant, en het overige op aflossing van *f* 100 's jaars en eene rente »jegens de penning 16" (3). Willem en Magdalena Viruly ontvingen ieder een derde hiervan. Van Arckel was ook »ijsercramer", en het is dus te begrijpen dat hij gaarne het huis had »daer uijtsteekt de ijserman" (4). Toch verkocht hij dit huis reeds op den 19 April 1610, en toen stelde Willem Willemsz. Viruly zijn huis »De Apendans" tot waarborg (5). Thomas Cornelisse van Arckel kocht nu eene woning ten zuiden

(1) Rekenboek van Kerkmeesters.

(2) Inventarisboek der Weeskamer, Reg. B. B., bl. 79.

(3) Weesenstaetboeck D. L., bl. 236. Giftbrief van 16 Mei 1609, Reg. No. 14.

(4) Gifteboek, Reg. No. 14, bl. 362.

(5) Gifteboek, Reg. No. 14, bl. 541.

van dat van zijn zwager. De overdracht hiervan had plaats op 14 Mei 1610, en den 31 Mei 1611 werd hij eigenaar ook van het huis, dat ten zuiden aan het zijne grensde (1).

Het ging onzen jeugdigen schilder blijkbaar goed. Immers, hij kocht op 28 Juli 1612 van Hendrick Crijnse Volmarijn, schilder en koopman in schilderijen, een huis aan de Oostzijde van den Oppert voor *f* 2520 (2), maar hij behield dit pand, dat »Salomon's vonnis" heette en ten noorden aan »Het ossenhoof" grensde, niet lang, daar hij het op 10 Juni 1614 aan een ander overdroeg voor *f* 2600 (3).

Omstreeks dezen tijd werden door de regeering der stad verkocht perceelen land in de buurt van de Scheepmakershaven. Ook Viruly kocht in April 1616 voor *f* 100 zoo'n »ledich erf bewesten de nieuwe uytgegeven sloopstimmerwerven aen de Westzijde van de Scheepmaeckers Weststraet", dat hij op 23 Juni 1622 weder verkocht (4).

Willem Viruly was een geacht burger. Dat bewijzen zijne herhaalde benoemingen tot voogd. Den 19 Februari 1607 werd hij, in de plaats van zijn grootvader Laurens van Overstraeten benoemd; den 23 Januari 1608 over de kinderen, nagelaten door Magdalena Adriaens Junius, de

(1) Gifteboek, Reg. No. 15, bl. 93.

(2) Gifteboek, Reg. No. 16, bl. 154. Op dit huis nam hij, op den dag van den koop, twee hypotheken, te zamen bedragende *f* 2400, welke hij, na den verkoop, op 10 Juli 1614 én op 9 Juli 1615 afloste. Maar op 23 Juli 1615 nam hij op zijn huis »De Apendans" een hypotheek van *f* 1600, die hij afloste 21 Juni 1622. (Renteboeken, Reg. 6).

(3) Gifteboek, Reg. No. 17, bl. 231.

(4) Gifteboek, Reg. No. 17, bl. 703. *Rotterdamsche Historiebladen*, 3e afd. I, bl. 719. Gifteboek, Reg. No. 19, bl. 366.

eerste vrouw van den plaatsnijder Jan Jansse van Deute-com (1). Op 24 en op 26 April 1613 benoemden de Weesmeesters hem nogmaals. En toen zijne zuster Elisabeth, de vrouw van Thomas Cornelisse van Arckel, op 1 Mei 1615 overleden was, werd hij met zijn zwager, den schilder Adriaen Fransse Verwilt, die zijne volle zuster Magdalena getrouwd had, aangesteld tot voogd over hare vier kinderen (2). Nogmaals werd hij, op 13 Mei 1617, aangesteld tot voogd over zeven weezen, maar hierna komt gedurende geruimen tijd zijn naam niet meer in de Voogdijboeken voor.

Op 20 September 1617 was hij getuige bij het testament van Pieter Jansz. Molijn, lijstenmaker, verwant aan de schilders Jan en Jacob Molijn en gehuwd met eene halve zuster van Pieter de Bloot.

Willem Willemsz. Viruly had zich gevoegd bij de Remonstrantschgezinden, en voor deze braken moeilijke dagen aan, toen de Gereformeerden hen niet langer wilden dulden, en bij den kerkelijken strijd een politieke kwam, zoodat Prins Maurits, gelijk de strengst Gereformeerden, zich tegen hen keerde.

Waarschijnlijk durfde de Weeskamer Viruly hierom niet meer benoemen. Den 25 Augustus 1617, zeventien dagen na de »Scherpe Resolutie'', namen de Staten-Generaal het besluit dat de waardgelders (rustbewaarders, ook door Rotterdam in dienst genomen) binnen tweemaal vier en twintig uren moesten worden afgedankt. Op den 30

(1) Voogdijboek, Reg. 2.

(2) Thomas Cornelisse van Arckel droeg den 23 Juni 1619 het pand in den Oppert, dat hij 't laatst had gekocht, over aan Pieter Vitus. Weinig tijds hierna verhuisde hij naar Dordrecht. Daar wonende verkocht hij op 3 Mei 1621 't eerste door hem in den Oppert gekochte huis, dat naast het huis van Willem Viruly stond. Te Dordrecht werd hij »houtcraemer''.

October 1618 verscheen prins Maurits te Rotterdam, ontsloeg vroedschap, burgemeesters, schepenen, stelde anderen in hun plaats, en liet den pensionaris der stad, Hugo de Groot, gevangen nemen.

Waarschijnlijk bewogen deze omstandigheden, Willem Willemsz. Viruly en zijne vrouw om op 1 Mei 1618 bij den notaris N. van der Hagen (D. I bl. 121) een ander testament te laten maken. In dit stuk wordt ten eerste bepaald, dat aan de »gemeene huysarmen der stadt», dus niet van eene bepaalde gezindte, een legaat van *f* 25 moet worden uitgekeerd, en aan hunne kinderen, als zij mondig zijn geworden, te zamen *f* 200. Maar als zij stierven zonder kinderen na te laten, dan zouden, als de man eerst overleed, diens volle zuster Magdalena *f* 200 en de weeskinderen van zijn volle zuster Elisabeth *f* 100 gulden ontvangen en *f* 100 uitgekeerd worden aan diens vijf halve zusters en broeders. Stierf de vrouw eerst, dan zou de som van *f* 400 uitgekeerd worden aan hare zuster Maijken Michiels. Viruly's vriend, de graveur Jan van Deutecom, was getuige bij dit testament.

»In geen stadt in Hollandt — zoo zegt G. Brandt in zijne *Historie der Reformatie* (1) — daer de Remonstranten sterker waeren in getaele dan te Rotterdam, en daer se ook meer yverden, en toenaemen, wat men ook deedt om hunne vergaderingen te verhinderen en de luiden daervan af te schrikken. . . . De verbittering nam met de vervolging van dagh tot dagh toe, en men vreesde voor meerder quaedt: te meer om dat de Heer Cornelis Vroesen, Dijkgraef van Schielandt (onder wiens rechtsgebiedt de Rotterdamsche Remonstranten hunne meeste buitenvergaderingen hielden) hen weigerde te stooren, en derhalven genoodtsaekt wierd sijn ampt te verlaeten. Daer

---

(1) Deel IV, bl. 52 en verv.

noch byquam dat men sijn plaats bekleedde, met iemant dien sy voor hunnen geslaegen vijandt hielden, te weeten met Jacob Claessoon Duin, anders Duin Claessoon (dien men ook Slopschoe noemde) een der nieuwe Burgermeesteren, te vooren een yverig Diaken of Ouderling der Contraremonstrantsche gemeente, een Balansmaeker van sijn handtwerk". Hij trok met soldaten naar de vergaderingen der Remonstranten, welke meestal bij Crooswijk, achter Jaffa, gehouden werden; liet op de menschen schieten, ze berooven, plunderen en gevangen zetten. Meer dan één voorbeeld zouden wij kunnen aanvoeren, ten bewijze hoe de Calvinisten, hun eigen klachten over geloofsvervolging in Alva's dagen vergeten, nu zelve andersdenkenden bejegenden.

Vele lieden, ook kunstenaars, vroeger uit de Zuidelijke Nederlanden naar Rotterdam geweken, ter wille van vrije godsdienstoefening, keerden nu terug naar Antwerpen. Dit deed Willem Willemsz. Viruly niet. Hij hield aantekeningen van de vervolgingen zijner geloofsgenooten — door Brandt gebruikt in zijne *Historie* — en deze bewijzen, dat hij voor hen durfde optreden ook.

Op 27 October 1619 vergaderden omtrent twee honderd Remonstranten op den Kruisweg achter Kralingen. Er werd gepreekt des voor- en des namiddags, zonder stoornis. »Maer met eenen — zóó schreef Willem Willemsz. Viruly — wierdt goetgevonden den Prins van Oranje, uit den naeme der Remonstrantsche ingesetenen, door vijf Burgers, Willem Viruly, Klaes Jeronymus Rotshoek, Rieuwert Huigen van der Swiep, Lucas Kerkhoven en Adriaen Jacobssoon van Braekel, bekend te maken, wat in de laetste verstooring was voorgevallen; met beklag en versoek dat daar by paste. Men kon te dier tijdt geen Advocaet bekoomen die sulk' een vertoogh ten dienst der Remonstranten dorst stellen. Dies wierpen die

vijf Burgers 't lot wie de pen zou voeren en 't viel Viruly te beurt. Dees schreef een ontwerp en liet het den vermaerden Rechtsgeleerden van den Andel leesen, die tot hem seide: Niemand in den Haeg soudt soo derven stellen al mogt hy 'er duisent gulden meê winnen; maer hebt gy moedts genoeg om het over te geven, 't sal de saek der Remonstranten geen quaedt doen. Daerop ging Viruly met sijn vier vrienden straks naer 't Hof versoekende gehoor by den Prinse. Men liet hun terstondt binnen koomen. 'tVertoogh wierdt aangenoomen, en van Sijne Vorstelijke Doorluchtigheit in hun bysijn voortgelesen. Dit geschiedde den laetsten dagh der maendt. . . . Met dit Vertoog werd niet uitgerecht, ja de Prins gaf den vertoonderen tot antwoordt: Ik sal geensins lijden dat de gebanne Predikanten weêr in 't landt sullen komen, nadien se gearbeidt hebben om my den voet te lichten. . . . Terselver tijdt heeft men sekeren Burger, die in 't geschrift, aen den Prins overgegeven, voor reden van wetenschap hadt doen stellen, dat hy den twintigsten van Wijnmaendt in de vergadering by Krooswijk was tegenwoordig geweest, in de boete van vijf en twintig gulden verwesen. Dit strekte om den luiden van 't overleveren van sulke vertogen af te schrikken". Waarschijnlijk was Willem Willemsz. Viruly, de steller van het vertoog, deze man. Maar hij werd niet bang, al namen de vervolgingen toe. Volgens zijne eigene aantekeningen (1), ging hij het volgend jaar, te Vlissingen zijnde, daar den predikant Larenus hooren, en reisde, tegelijk met dezen, denzelfden dag naar Middelburg en des avonds naar Vlissingen terug. »Viruly hadt naeuwelijks tijdt om sijne maele, daer vele brieven aen verscheidene Remonstrantsche Predikanten in waeren, die hy hun tot Antwerpen dacht te brengen,

---

(1) Zie Brandt IV, bl. 378.

in vertroude handen, buiten zijn herberg te bergen, of hy wierdt noch op den laeten avondt ten huise van seekeren Burgermeester, De Moor genaemt, ontbouden. Hier vondt hy Larenus den Predikant, die zijn beschuldiger was. Hem wierdt te last geleit, geseit te hebben: Ik sal Grevinkhoven (een der gebannen Remonstrantsche predikanten) noch van desen avondt spreken, en dat hy, op den wegh van de Synode spreekende, hadt gelastert. 't Een en 't ander wierdt by Viruly ontkent. Nochtans, sprak de Burgermeester, seit het de Predikant. 't En is, wiert daerop geseit, echter niet waer. Wat sijt gy voor een man, was toen de vraege. d'Ander daerop, Ik ben een Christen. Een Christen! Een Christen! riep de Burgermeester, dat sijn wy alle, maer van wat gesintheit sijt gy? d'Ander bekende, dat hy van die gesindtheit was die men Remonstranten ofte Arminianen noemde. Toen veranderde het spreken in schelden. Sijt gy dan een fielt, een schelm, een guit, riep de Burgermeester, pakt u morgen vroeg wech, of ik sal u in een gat doen setten, daer Zon noch Maen schijnt. Hierop deinsde de Rotterdammer naer de deure van 't huis, die open stondt, vreesende opgeslooten te worden. Op straet sijnde, quam de Burgermeester noch op de stoep, en riep hem nae zoo luidtskeels als hy kon: Maeckt u wech gy guit, of men sal u het graeu op het lijf jaegen, en in 't water doen werpen. Tot allen geluk was 'er niemant op straet; want het was elf uuren in der nacht. 's Andren daeghs vroegh quam een Boode aen sijn herbergh boodtschappen, dat de Rotterdammer van stonden aen moest boven koomen. Doch hij wierdt missaekt en begaf sich in stilheit naer seeker schip op Antwerpen".

Willem Viruly had deze geschiedenis zich op den hals gehaald, door zich wat onvoorzichtig uit te laten tegen dominé Larenus, maar hij gedroeg zich overigens zóó voorzichtig als

de omstandigheden eischten — vooral van een huisvader.

Zijne vrouw had hem vóór 1620 reeds verscheidene kinderen geschonken, van wie wij den geboortedatum niet precies kunnen opgeven, daar er geen doopboeken van de Gereformeerde gemeente vóór 1614, noch van de Remonstrantsche gemeente vóór 1650 bestaan.

Op 21 Juni 1622 werd in de Gifteboeken ingeschreven de acte, waarbij hij zijn huis »De Apendans» verkocht voor 4000 car. gld. van 40 grooten, waarvan hij *f* 1200 terstond ontving en voor 't overig bedrag een hypotheek aannam tot den penning 16 en met eene jaarlijksche aflossing van *f* 150. Zijn zwager Adriaan Fransz. Verwilt, de schilder, stelde zijn huis in de Westewagenstraat als onderpand. Twee dagen daarna verkocht hij voor een rentebrief van *f* 225 het erf aan de Westzijde van de Scheepmaeckers Weststraet, dat hij in April 1616 had gekocht. Toch bleef hij in »De Apendans» wonen, zooals blijkt uit de verklaring, door hem op 29 Augustus 1630 afgelegd en in *Oud-Holland* reeds medegedeeld. Eerst vijf jaren later kocht hij weder een huis. Ook dit huis stond in den Oppert, Oostzijde, drie panden ten Zuiden van »De Apendans». Den 11 Januari 1627 werd de overdrachtsacte in de Gifteboeken genoteerd, en volgens die acte betaalde hij *f* 1800. Dit huis grensde ten zuiden aan de verwerij De Roode Voet (1), en ten noorden aan het huis, dat zijn zwager Thomas Cornelisse den 31 Mei 1611 had gekocht en den 21 Juni 1619 had verkocht aan Pieter Vitus. Ook van dit pand werd Willem Viruly eigenaar. Den 12 Mei 1627 werd de overdracht geboekt, en reeds den 4 Mei 1628 verkocht hij het weêr. Ook later kocht en verkocht hij herhaaldelijk huizen. Misschien

---

(1) Gifteboek, Reg. No. 20, bl. 454; gifte van 16 Augustus 1634 (Reg. No. 24, bl. 275).

wordt hij hierom meermalen »maeckelaer” genoemd, hoewel dit ook om andere redenen kan gedaan zijn, welke ons onbekend bleven. Den 29 November 1624 troffen wij deze attributie voor 't eerst aan. In 1625, op 1 Januari verscheen hij met zijn halven broeder Gerrit Viruly, zijn zwager Adriaen Fransz. Verwilt, Symon Jansz. Verharen oud-burgemeester en Gillis Pietersz. boekverkooper, als voogden van Elisabeth en Aegje Viruly; Willem Viruly en Adriaen Fransz. Verwilt als voogden van Anneke, Cornelia en Lijsbeth Thomas, de drie minderjarige kinderen van wijlen Elisabeth Viruly en Thomas Cornelisse van Arckel, bij den notaris A. Wagensvelt, waar zij ontvingen zes achtste parten van een legaat van duizend gulden, door Paul Viruly, notaris te Delft en broeder van Willem Viruly I aan diens kinderen gelegateerd en aan de twee kinderen van Karel Viruly. Daar ieder *f* 125 ontving, zal dit Willem Willemsz. Viruly geen aanleiding hebben gegeven tot de straks vermelde aankopen van huizen.

Op 30 October 1626 werd hij, tengevolge der testamentaire bepaling van eene Cathalina Andries, door de Weesmeesters benoemd tot medevoogd (1).

Al was Willem Willemsz. Viruly in vele zaken betrokken, hij bleef zich bewegen in de kunstenaarswereld. Den 24 Augustus 1623 diende hij den schilder Cornelis Gillisz. tot getuige. In *Oud-Holland* deelde ik reeds mede, dat hij den 29 Augustus 1630 eene verklaring aflegde, waaruit blijkt dat de schilder Hans de Neeff ten zijnen huize had gewerkt, van diens komst te Rotterdam tot diens dood in September 1625, en dat hij den 30 November 1640 eene procuratie gaf, om van Gilliaem van de Marckt, schilder te Middelburg, 85 gld. 5 st. te ontvangen »over reste van geleverde schilderijen”. Bovendien werd hij den

---

(1) Voogdijboek, No. IV.

3 November 1637, met den schilder Pieter de Bloot, aangesteld als voogd over de kinderen van den glanschrijver Mattheus Huyser.

Willem, zijn oudste zoon, was ook schilder, en daar bij de gelijkheid van den naam ook die van hun beroep kwam, werden zij van elkander onderscheiden door de bijvoegingen: de oude en de jonge. Voor zoover ik weet, geschiedde dit voor den eersten keer bij eene acte van 18 Februari 1626. Den 2 Mei 1635 werd in de Gifteboeken aangeteekend, dat Willem Viruly de oude kocht voor *f* 850 en een custingrentebrieff van *f* 1600, een huis aan de oostzijde van de Westewagenstraat, gelegen naast een huis, dat zijn zoon Willem aldaar kort te voren had gekocht, en zeven dagen later, den 9 Mei 1635, werd in dezelfde boeken opgenomen de acte, waarbij hij het huis aan de oostzijde van den Oppert, op 11 Januari 1627 door hem gekocht, aan den predikant Reynier Berckel overdroeg. Op dit huis had hij, tegelijk met den aankoop, een hypotheek genomen van *f* 2700, welke de nieuwe eigenaar ten zijnen laste nam, behalve de som van *f* 3800, door dezen voor koop, cessie en overdracht betaald. Den 12 Juni 1641 kocht hij — blijkens de acte van overdracht — een huis aan de noordzijde van de Blaak, strekkende tot de Visschersdijk, waarvoor hij *f* 1500 betaalde en twee custingrentebrieven gaf, te zamen bedragende *f* 5500. Twee maanden later verkocht hij — blijkens de overdracht dd. 14 Augustus 1641 — zijn huis aan de Oostzijde van de Westewagenstraat, voor *f* 2500 en een custingrentebrief van *f* 2500. Drie jaren later, 7 Maart 1644 werd hij als eigenaar geboekt van een huis aan de zuidzijde van de Hoogstraat in het Westvierendeel, dat hij betaalde met 146 gld. 5 stuivers en een custingrentebrief van *f* 3000. Het huis lag bij de Engelsche kerk en werd door hem voor *f* 250 verhuurd

aan Thomas Garnet, Engelsch koopman. Op denzelfden dag, waarop deze koop werd geboekt, werd ook ingeschreven, dat hij een huis aan de westzijde van de Korte Molensteeg had gekocht, voor 232 gld. 10 st. en een custingrentebrief van *f* 2400. Den 11 Mei 1651 liet hij de overdracht aantekenen van een huis aan de zuidzijde van de Visschersdijk en het achterste gedeelte van het in 1641 gekochte huis op de Blaak — waarvoor hij *f* 1382 en een schuldrentebrief van *f* 2200 ontving.

Zijne vrouw, Jannetje Machiels, was geen getuige meer van deze beslommeringen. In de laatste maanden van 1645 werd zij ongesteld, en hierom lieten zij op den 3 November door den notaris A. van der Graeff hun testament maken. In den aanhef van dit stuk wordt gezegd, dat zijne vrouw ziek was. Zij vermaakten aan hunne drie gehuwde kinderen: Willem Viruly de jonge, Maria Viruly (die 7 Februari 1644 gehuwd was met den schilder Jacob Coert) en Rebecca Viruly (die 30 Maart 1642 getrouwd was met Abraham Hendricksz. Bosch, bontwerker) hun uitzet en legitime portie. »Vorder sal haeren gehuwelyckten soone Michiel (die op den 24 Juli 1632 een accoord had gemaakt met Cornelis van Arckel te Rouaan om drie jaren bij dezen den handel te leeren, en op 27 Juni 1640 Ida van Velsen, eene verwante van Susanna van Velsen, de vrouw van Cornelis van Arckel (1), had gehuwd) tot voldoening van deselve legitime als hij ten tijde van zijn huywelyck de voors. uitsettinge niet genoten heeft, naer overlijden van de langstlevende (der ouders) vooruut desselffs naer te laten boedel trecken en genieten de somme van drye hondert gld.» Van de ongehuwde dochters: Cornelia (zij huwde den 12 Augustus 1646 Bastiaen Adriaensz. Karreman, schipper op het fluit-

---

(1) Voogdijboek 6 Februari 1649.

schip »De Drye Coninge»), Abigail (deze trouwde den 16 Maart 1651 Willem Jansz. Reus, schoenmaker) en Ragel (op 16 Juni 1650 getrouwd met Aert Gerritsz. Vreem, bakker) zullen de twee eerste elk *f* 500 ontvangen, de laatste *f* 1600, altijd na het overlijden van de langstlevende der ouders. Alle kinderen waren tegenwoordig bij het maken van dit testament; de getrouwden met hunne vrouw of man, en bij de vermelding van hunne tegenwoordigheid worden zij genoemd in de volgende orde, welke waarschijnlijk naar hun leeftijd werd geregeld: Willem, Michiel, Cornelia, Maria, Rebecca, Ragel, Abigail.

Weinige dagen later, den 26 November, stierf Jannetje Machiels. Volgens het Register van overledenen, woonde Willem Viruly toen op de Blaak, waarschijnlijk in het huis, dat hij in 1641 had gekocht, en dat, volgens gemeld Register, waarschijnlijk naar zijne woning in den Oppert, »De Apendans» heette.

Twee jaren bleef hij weduwnaar. Op den 27 October 1647 hertrouwde hij met Aechje Jans, weduwe van Jan Philips Verdonck (1).

Op den 31 December 1649 werd hij door Weesmeesters met twee voogdijen belast.

Den 7 Mei 1655 deed hij het huis aan de Noordblaak van de hand; van de twee custingrentebrieven, ten bedrage van *f* 5500, door hem bij den koop verleden, stond nog op het huis *f* 2000. De koper nam dezen last over en betaalde *f* 2118 in geld en een schuldrentebrief van *f* 1400. Op denzelfden dag gaf hij zijn schoonzoon Jacob Coert zijn huis in de Korte Molensteeg, dat hij in 1644 had gekocht. Hij ontving er voor *f* 680 en de tot *f* 1200 verminderde hypotheek.

(1) Blijkens den inventaris van hare nalatenschap heette zij Aechje Jans Berckhey (Inventarisboek der Weeskamer, Reg. 91, bl. 244).

Nu bezat hij nog slechts het huis aan de Hoogstraat, waarvan hij op den 7 Maart 1644 eigenaar was geworden, en dit deed hij in 1664 van de hand, volgens den giftbrief van den 2 Mei, voor *f* 2600 in gereed geld en een schuldrentebrief van *f* 1800. Hij liet deze zaak in orde brengen door zijn schoonzoon Bastiaen Karreman, wien hij hiertoe procuratie gaf op 15 November 1663 (1). De man was ongeveer 79 jaren oud, en trok zich terug, ook uit het publiek leven. Hij was »collecteur van het maentgelt" der stad (2), maar bedankte in 1662 voor deze betrekking, waaraan een traktement verbonden was, zoodat de regeering der stad den 4 Juli een ander in zijn plaats benoemde (3). Hij was gaan wonen op de Nieuwehaven, in een huis dat »Noorwegen" heette, en verloor daar in Mei 1664 zijne vrouw, Aechje Jans. Berckhey (4). Verscheidene kinderen waren hem reeds ontvallen. Ragel was gestorven in April 1657 (5); Maria in November 1662, en, behalve zijne vrouw, verloor hij in 1664, ééne maand na elkander, zijne dochters Rebecca en Cornelia.

Verdwenen er dus velen uit den familiekring, hij had vele kleinkinderen en den 18 Maart 1667 stond hij peet over een achterkleinzoon. In het Doopregister der Remonstrantsche gemeente staat deze zeldzame gebeurtenis aldus

---

(1) Gifteboek, Reg. 39, bl. 210.

(2) Inventaris der weduwe van Willem Janss. Verbiest, 1661, 9 Maart. Schulden ten laste dezes boedels. Inventarisboek ter Weeskamer Reg. 87, bl. 218.

(3) Mededeeling van den heer Unger.

(4) Register van overledenen. Volgens den inventaris van hare nalatenschap was zij eene vermogende vrouw.

(5) Op 27 October 1657 werden hare broeders »Willem Viruly de jonge, schilder, ende Michiel Viruli, koopman", door de Weeskamer benoemd tot voogden over hare kinderen. (Voogdijboek, D. VI. Inventarisboek der Weeskamer, D. 84, bl. 190).

geboekt: »Willem — zoon van Willem Viruli, de grootvader Willem Viruli en de overgrootvader Willem Viruli, zijnde deze grootvaders peter”.

Nu was echter ook zijn uur spoedig geslagen. Hij overleed, 82 jaren oud, op den 27 April van laatstgenoemd jaar, en werd op den 30 April »in de Kerck”, d. i. de Groote Kerk, begraven. Bijkens het Register van overledenen, stierf hij »in de Meulesteeg bij de Vissersdijck”. Waarschijnlijk had hij, na den dood van zijne tweede vrouw, zijn intrek genomen bij zijn schoonzoon Jacob Coert, kunstenaar en weduwnaar als hij zelf.

Willem Viruly

In een Inventaris, op 26 Februari 1631 door Weesmeesters van Rotterdam goedgekeurd, en bij welks indiening Adriaen Fransz. Verwilt als voogd tegenwoordig was, komen de volgende schilderijen voor van Willem Viruly II:

Zes guldens maten van Willem Viruli geexstimeert 't stuck tot . . . . . 8 gld.

Twee schilderije van Vanitas van Willem Viruly 't stuck tot . . . . . 20 gld.

Terwijl onder de »uytschulden” van dien boedel staat:

Willem Viruly van geleverde schilderijen 39 gld. 10 st.

GERRIT VIRULY.

Gelijk wij gezien hebben, werd Gerrit Viruly in 1591 geboren en was hij het eerste kind uit het tweede huwelijk van Willem Viruly I. Waarschijnlijk werd hij in de schilderkunst opgeleid door Françoys Cornelisse van der Spies,

met wien zijne moeder, na den dood van zijn vader, was getrouwd.

Ook hij ontving op 1 Januari 1625 zijn aandeel in het legaat van zijnen oom Paul Viruly. Twee jaren later, op den 29 October 1625, vinden wij hem als getuige vermeld, en in die acte wordt hij genoemd »Gerrit Viruly schilder”. Wederom twee jaren later, op den 4 September 1629 waren bij den notaris A. Kieboom getuigen: »Adam Louys (d. i. de Colonia) schilder ende Gerrit Viruly, mede schilder”.

Hij was toen reeds getrouwd, want op 28 Maart 1628 huwde hij met Lucretia Willemsdr. van Rosven, weduwe van Coenraad Jacobsz. van Haarlem (1). Voor zoo ver wij het konden nagaan, werden uit dit huwelijk vijf kinderen geboren, waarvan één in Februari 1634 overleed.

Meermalen fungeerde Gerrit Viruly als getuige, curator en executeur. In het opstel over den graveur Crispijn van de Pas en diens familie — opgenomen in den tienden jaargang van *Oud-Holland* — hebben wij reeds medege-deeld, dat hij met den Haagschen graveur Hendrik Hondius op 6 October 1639 taxeerde alle »coperen const-platen”, welke Crispijn van de Pas had nagelaten. Door de Weesmeesters werd hij op 17 Januari 1641 tot voogd benoemd, en op 16 November 1644, nevens twee anderen tot voogd over Abraham Evertsz., minderjarige schilder. Den 26 Januari 1645 fungeerde hij als voogd over 't kind van Adriaen Bastiaensz. weduwnaar van Jannetje Thijssen; op 27 Januari 1646 werd hij weder als voogd aangesteld, en op 28 Juli van dat jaar diende de weduwe van Lodewijck Jansz. Arckenbout haar inventaris bij de Weeskamer in, ten overstaan van Gerrit Viruly en Pieter Laurens, voogden over de kin-

(1) Trouwregister der Hervormde Kerk.

deren uit Arckenbout's eerste huwelijk. Als een der voogden over Maritgen Arckenbout, die met den schilder Jacob Ketgen was getrouwd, deed hij op 19 Juni 1649 rekening van het gevoerd beheer. Bijna altijd wordt hij in deze acten genoemd »schilder'' (1). Daar hij ten naasten bij steeds met eene voogdij was belast, mogen wij veronderstellen, dat hij Rotterdam nooit verlaten heeft.

Op den 27 Februari 1649 liet hij zijn testament maken. Eerder dan hij zelf waarschijnlijk dacht, werd dit stuk door zijn dood bevestigd. Hij stierf in December 1650, in zijne woning »Het Serpent'' in de Westewagestraat, en werd op Dinsdag, 27 December, begraven. Zijne weduwe verhuisde later naar »De seven sterren'', in dezelfde straat, naar het huis dat te voren bewoond was door Gerrits neef, Willem Viruly III. Zij overleed daar in Juli 1678. Blijkbaar genoot zij zekeren welstand, daar zij op 25 Mei 1661 een hypotheek van 200 car. gld. gaf, welke haar op 24 April 1664 werd terugbetaald (2).

Gerrit Viruly liet drie dochters na: Jacomina, Maria en Elisabeth, en één zoon, die ook al Willem heette. De eerste trouwde eenen Claes van Os; de tweede op 5 November 1651 eenen Adriaen Hendricks Alenbosch; de derde op 6 Juni 1660 eenen Jan Cornelisz. van Arckel. Willem Gerritse Viruly trad op 7 December 1678 in het huwelijk met Janneke Laurens, jongedochter, geboren te Gorcum, maar wonende te Rotterdam (3).

Van zijn schilderwerk vonden wij in den reeds vermelden Inventaris van 26 Februari 1631:

---

(1) Voogdijboeken der stad Rotterdam; Gifteboek, Reg. 29, bl. 120 verso; enz.

(2) Renteboek, Reg. 21.

(3) Trouwregister der Hervormde Gemeente.

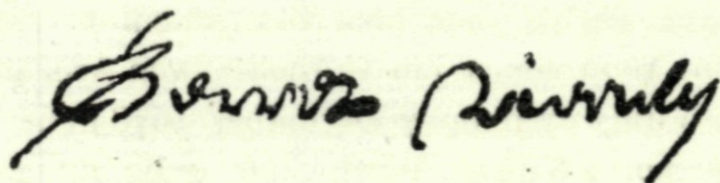
Een gulden maet van Gerrit Viruli geestimeert tot 7 gld.
 Vijff groote soorten van Gerrit Viruli 't stuck tot 5 gld.
 Twee groote soorten van Gerrit Viruli 't stuck tot 5 gld.
 Een seven st(ooters) maet Gerrit Viruly tot. . . 3 gld.
 En onder de »uytschulden» van den boedel staat ge-
 noteerd:

Gerrit Viruly comt van Schilderien. . . . . 30 gld.

Dr. C. Hofstede de Groot deelde mij mede, dat hij een stuk, geteekend G. E. R. Viruly, had gezien in den catalogus der verzameling, nagelaten door Freiherr Carl von Aretin, welke in November 1887 te München werd verkocht, en werkelijk vond ik onder No. 406 de volgende beschrijving:

G. E. R. Vieruly, geb. ? , + ? bez. G. E. R. Vieruly.
Der Babylonische Thurmbau. (Holz), G(olden) R(ahmen),
 h(och) 52, b(reit) 83 c(entimeter).

Voor zoover mij bekend is, zal dit het eenige stuk van dezen schilder zijn, dat nog bestaat. Ondanks alle navraag gelukte het mij niet te ontdekken waar het gebleven is, en kan ik ook dus niets zeggen aangaande de qualiteit van den schilder.

WILLEM VIRULY III.

Wij hebben gezien dat de oudste zoon van Willem Viruly II ook Willem heette. Daar zijne ouders in September 1603 getrouwd zijn, is het waarschijnlijk dat hij geboren werd in 1604 of 1605. Precies kunnen wij dit

niet zeggen, omdat — gelijk reeds is medegedeeld — geen doopboeken uit dien tijd bestaan.

Boven werd reeds gezegd, dat hij, ter onderscheiding van zijnen vader, Willem Viruly de jonge werd genoemd. Hier voegen wij er bij, dat hij, na den dood van zijn vader, op zijn beurt Willem Viruly de oude werd geheeten, ter onderscheiding van zijn gelijknamigen zoon, die tijdens het leven van zijn vader en zijn grootvader, »Willem Viruly de jongste” genoemd werd.

Er is wel eens getwijfeld, of Willem Viruly III, gelijk zijn vader en grootvader, schilder is geweest. Maar G. van Spaan noemt in zijne *Beschryving der stad Rotterdam* op bl. 422: »Den ouden en jongen Vierly” als »deftige landschapschilders”. Dit nu moet slaan op Willem Viruly II en Willem Viruly III, of op den laatsten en diens zoon, daar zij alleen werden onderscheiden als »de oude” en »de jonge”, en, hoe men dit nemen wil, steeds is Willem Viruly III een der door van Spaan bedoelde personen. Er komt nog iets bij. Op hem alleen kan betrekking hebben de aantekening onder de »uytschulden” in den reeds vermelden Inventaris van 26 Februari 1631:

»De soon van Willem Viruly van schilderie 2 gld. 6 st.”

En ook slechts voor hem kan gelden de aantekening uit de stads-rekeningen, in de *Rotterdamsche Historiebladen* medegedeeld, volgens welke op 30 December 1676 werd betaald aan »Willem Viruly den oude de somme van vier gulden en negentien stuyvers voor schilderen van twee wapenborden”. Zijn vader was toen reeds negen jaren dood en Willem Viruly III moet dus de hier bedoelde persoon zijn. Of hij dan geen kunstschilder was, omdat hij wapenborden schilderde? In dien tijd versmaadden zelfs vermaarde meesters dergelijk werk niet. Zóó is 't ook te begrijpen, dat hij op 6 Juni 1635 door Weesmeesters werd aangesteld tot voogd over het kind van Mattheus

Huysen, glasschilder, na den dood der moeder, en op 4 November 1637, met den schilder Pieter de Bloot, over Huysen's kinderen na diens dood (1).

Hij trouwde den 23 Maart 1631 met Aeltje Rijckwaert. Zijne vrouw was het derde kind van Theophilus Rijckwaert, Remonstrantsch predikant, die, na verbannen te zijn geweest, in Februari 1632 voor korten tijd aan de Remonstrantschse gemeente te Rotterdam verbonden werd, maar reeds in April van dat zelfde jaar predikant werd bij de Remonstrantsche gemeente in den Briel. Th. Rijckwaert was eerst gehuwd met Magdalena van Dam, die in 1641 stierf en hertrouwde in 1642 met Anna Sismus, weduwe (2).

Den 16 Januari 1631 hadden Willem Viruly en zijne bruid hunne huwelijksvoorwaarden gemaakt. De aanhef van dit stuk luidt: »Willem Viruly de jonghe, jongh man, burger deser stede, geadsisteert met Willem Viruly zijn vader en Arye Fransz. Verwilt zijn oom, en Aeltje Theophilus, jonghe dochter, mede wonende hier ter stede, geadsisteert met Theophilus Rijckwaert, haeren vader, en Anthoni Nijs, haeren cousin».

De volgende acte leert ons de familie Rijckwaert nader kennen. Den 1 November 1641 vereenigden zich bij den Notaris A. van der Graeff: »Justus Rijckwaert, Dr. in de medecine, Jan Huybert Rijckwaert,

---

(1) Voogdijboek, Reg. 4.

(2) H. de Jager in *De Navorscher*, 1880. De heer de Jager meldde mij, dat in de Rekening van den 200 penning der stad Brielle voor 1665 staat: »de weduwe van Theoph. Rijckwaert op 4000 £ dan alsoo hiervan 2000 £ is overgeschreven tot laste van de kinderen van den voorn. Rijckwaert op Rotterdam, als blijkt bij de Rekening van den 1000 penning de anno 1656». Op grond hiervan vermoedt de Jager, dat Theoph. Rijckwaert in 1656 gestorven is.

woonende in den Hage, apothecaris, mitsgaders Willem Viruly de jonge als man en voocht van Aeltje Rijckwaert Jacobus de Mars notaris alhier, als man en voocht van Leonora Rijckwaert en Jan Neranus (1), bouckvercooper (mede wonende binnen deser stede) als man en voocht van Annetje Rijckwaert, alle kinderen van Magdalena van Dam zaliger en diensvolgende erffgenamen ab intestato van Nicolaes van Dam, des voornoemde Magdalena van Dams vader mede zal., ende hebben geconstitueert en volmachtigt Theophilus Rijckwaert predicant, haer vader en schoonvader respective, omme wegens hen te innen" de jaarlijksche rente van hun erfdeel. Eene dergelijke acte liet Willem Viruly, met zijne zwagers en met Catharina van Dam, weduwe van Josua van Sonnevelt, den 21 April 1648 maken, om Justus Rijckwaert te machtigen rekening te vragen van den curator over de goederen van Dirck van Dam, hun »uitlandige oom en broeder".

Toen Willem Viruly trouwde, woonde hij, blijkens de aantekening in het stads-trouwregister, in den Oppert; waarschijnlijk bij zijn vader. Drie jaren later, op 6 Mei 1634, kocht hij aan de oostzijde van de »Delfse Wagestraet" of Westewagenstraat een huis, dat »De seven sterren" heette. Er stond een hypotheek van *f* 560 op, die hij overnam, en bovendien betaalde hij *f* 540 gereed geld en gaf hij een custingrentebrief van *f* 2000, tezamen *f* 3100, waaronder *f* 100 begrepen was voor overgenomen meubelen (2). Een jaar later kocht zijn vader — gelijk wij gezien hebben — het huis, dat

---

(1) Hij heette eigenlijk Jan van der Neer en overleed in de eerste week van December 1679. Door hem werd o. a. uitgegeven het portret van zijn schoonvader, door H. Bary gegraveerd naar de schilderij van Sorch.

(2) Gifteboek, Reg. 24, bl. 135.

aan de noordzijde van het zijne was gelegen. Negen jaren later, den 18 April 1643 werd op zijn naam gezet een huis, gelegen aan de zuidzijde van de Hofstraat. Dit huis behoorde aan eene weduwe, Janneke Matthijsdr., die gehuwd was geweest met een schipper Jan Jansz., en die de eigenaardige voorwaarde maakte, dat »sij daer in sal mogen blijven wonen haer leven lang gedurende en dat sij de rente van 400 gld. capitaal 't welck is de geheele coop met de schatting daerboven sal betalen en als sij sterft ofte daer uyt gelieft te vertrecken, sal de cooper gehouden zijn terstond te betalen de voors. 400 gld. aen de gemeente van de remonstrantsgesinde". Eene aantekening bij deze overdracht leert, dat aan deze bepaling werd voldaan op 29 Februari 1644, maar twaalf dagen te voren was in het Gifteboek reeds opgeteekend, dat Willem Viruly de jonge dat pand had verkocht voor *f* 550 (1). Op 25 April 1646 werden Willem Viruly de jonge en zijn zwager Jacob de Mars voor 2354 gld. 1 st. en 4 penningen eigenaars van een huis aan de westzijde van de Westewagenstraat, ten noorden van de Trouwsteeg, dat zij den 12 Juni 1652 weder verkochten voor *f* 2200 (2). Op 23 December 1651 werd aan Willem Viruly de jonge overgedragen een huisje aan de zuidzijde van de Cordewagestraat, dat hij kocht voor 304 gld. 15 st. en 4 penningen, en op 27 April 1654 weder verkocht voor *f* 600 (3).

Hij woonde steeds in »De seven sterren" in de Westewagenstraat. Daar werd zijne vrouw in Juli 1649 ziek, wat hun bewoog hun testament te maken op 23 Juli. Zij stierf echter eerst op 23 April 1657 (4). Bij hun testament

(1) Gifteboek, Reg. 28, bl. 179 verso en bl. 363.

(2) Gifteboek, Reg. 30, bl. 63 en 34, bl. 147.

(3) Gifteboek, Reg. 34, bl. 25.

(4) Register der dooden.

was hij aangewezen als voogd over hunne kinderen »met macht omme een ofte meer vooghden naest hem te mogen kiezen”. Van die macht maakte hij gebruik, en op zijn verzoek benoemde de Weeskamer den 21 September 1657 zijn zoon »Willem Viruly de jongste als medevoocht” (1). Dit deed hij, omdat hij voornemens was een tweede huwelijk te sluiten en uit het eerste, behalve zijn zoon Willem, nog twee kinderen had: Carel en Magdalena.

Op 23 September 1657 werd zijn tweede huwelijk voltrokken met Jannitge Hermans, weduwe van Dirck Dircksz. van Dorp, die hem echter geen kinderen schonk.

Op 27 October 1657 werd hij, met Michiel Viruly, door de Weeskamer aangesteld tot voogd over de kinderen van Rachel Viruly en Aert Gerritsz. Vreem, en met Francois Verwilt werd hij op 20 Juli 1658 tot voogd benoemd over het kind van eene dochter van den ouden Verwilt en hij was, als zoodanig op 18 September 1658 tegenwoordig bij de overlevering van den Inventaris (2).

Zijne dochter Magdalena trouwde op 12 April 1660 met Adriaen Willemsz. Hoogendijck, en zijn zoon Carel, »france kramer”, huwde den 21 Mei 1668 met Trijntje Aelberts de Haes, jongedochter van Rotterdam. Verscheidene kleinkinderen zag hij geboren worden. Hij was getuige bij den doop van Magdalena's kinderen op 16 Januari 1661, 26 Maart 1662, 25 Februari 1663, 28 September 1664 en 19 Maart 1672.

Ook was hij — gelijk reeds gemeld werd — met zijn vader peter over zijn kleinzoon, kind van Willem Viruly IV, op 18 Maart 1667.

Toen zijne twee oudste kinderen getrouwd waren, ver-

(1) Voogdijboek, Reg. 6.

(2) Voogdijboek, Reg. 6. Inventarissen ter Weeskamer, Reg. 85, bl. 62 verso.

kocht hij het huis »De seven sterren», waarin hij 28 jaren had gewoond. Den 28 April 1662 had de overdracht plaats en ontving hij 2000 gld. in gereed geld en een schuldrentebrief van gelijk bedrag (1).

Die schuldrentebrief dekte de hypotheek, welke hij bij den koop van het pand in 1634 had genomen. Of-schoon hij op dit pand ongeveer ƛ 1300 verdiende en hij ook bij het koopen en verkoopen der reeds vermelde woningen geen kwade zaken maakte, was hij toch, naar het schijnt, over 't geheel niet voorspoedig, en moest hij op zijn ouden dag soms gewoon schilderwerk verrichten. Wij zeggen dit niet zoozeer om de reeds vermelde wapenborden, in 1676 door hem gepenseeld, als om hetgeen wij vonden in de rekening door zijn zwager Jan Huybert Rijckwaert op 30 Juni 1677 ter Weeskamer ingediend, als voogd over de kinderen, nagelaten door Dr. Justus Rijckwaert. Gelijk meestal geschiedde, werd bij de bloedverwanten aangeschaft wat voor de weezen en hun eigendom noodig was, en zoo vonden wij in deze rekening niet alleen Carel en Elisabeth Viruly meermalen als leveranciers van kleêren vermeld, maar ook, dat aan »Viruly den ouden over het verwen van het huijs deses boedels» werd betaald 11 gld. (2). Na het verkoopen van zijn huis in de Westewagenstraat, verhuisde hij waarschijnlijk naar de Jufferstraat. Daar woonde hij tenminste, toen hij den 14 Augustus 1677 begraven werd (3).

Wilhey Viruly de Jonghe

(1) Gifteboek, Reg. 38, bl. 184.

(2) Rekeningen ter Weeskamer, Reg. 68, bl. 74.

(3) Register van overledenen.

WILLEM VIRULY IV.

Deze Willem was, zoo als reeds gezegd is, een zoon van Willem Viruly III en van Aeltge Theophilusdochter Rijckwaert. De datum van zijne geboorte is onbekend. Hij was echter op 21 September 1657 reeds meerderjarig, want toen werd hij door de Weeskamer, op verzoek van zijn vader, die een tweede huwelijk wilde aangaan, tot diens medevoogd over zijn nog onmondigen broeder en zuster aangesteld (1). Vermoedelijk is hij dus geboren niet lang na het eerste huwelijk van zijnen vader, dat den 23 Maart 1631 gesloten was.

In October 1664 trouwde hij met Maria Elsevier, dochter van Isaack Elsevier, den stichter der Elzeviersdrukkerij te Leiden, daarna Kapitein Geweldige van het Collegie der Admiraliteit van Rotterdam. Zij was weduwe van Mr. Pieter Vroomans, advocaat voor het Hof van Holland, en woonde te Rotterdam. Daar zij op 7 Juni 1626 was gedoopt, zal zij minstens vijf jaren ouder zijn geweest dan haar man. Hun huwelijk werd te Overschie voltrokken (2). Een jaar later kregen zij eene dochter, welke op 1 September 1665 in de Remonstrantsche Kerk werd gedoopt en

---

(1) De tekst luidt: Willem Viruli de jongste, is op het versoek van Willem Viruli de jonghe, zyn vaeder, die bij testamente van Aeltje Theophylus zijne overleedene huijsvrouw, gepasseert voor den notrs. Arent van der Graef ende seekere getuijgen alhier op den 23 July 1649, gesteld was voogt over haer gesamentlijk geprocreerde kinderen, met macht omme een offte meer nevens hem te mogen kiezen, geordonneert als medevoogt over deselve kinderen". (Voogdijboek, Reg. 6).

(2) Register stadstrouw: »1664, 12 October, Willem Viruly, j. m., wonende op de groote marckt, met Maria Elsevier, wed. van Mr. Pieter Vroomans, gewesen advocaat voor den Hove van Holland, wonende in 't Oostende, beyde van Rotterdam. Attestatie op Overschie, 26 October".

naar Viruly's moeder Aeltge werd genoemd. Twee jaren hierna, op 18 Maart 1667, had de doopplechtigheid plaats, welke wij reeds vermeld hebben, waarbij de grootvader en de vader van Willem Viruly als peters van zijn zoon optraden.

Dit is het laatste bericht, dat wij hier aangaande het echtpaar konden vinden. In de doopboeken treffen wij het niet meer aan; evenmin in de registers van overledenen. Het vermoeden ligt dus voor de hand, dat zij Rotterdam verlaten hebben, en dit vermoeden wordt zoo goed als zekerheid nu wij luttel jaren later eenen Willem Viruly te Antwerpen aantreffen.

Blijkens de *Liggeren van het St. Lucasgild* (1) werd daar in het jaar 1672/3 onder de meesters opgenomen »Willem Viruli, schilder», die *f* 36 betaalde voor meestersgeld. Bij deze aantekening heeft de redactie de volgende mededeeling gevoegd: »Namen der personen die in de Calvinistenkerk te Antwerpen, de Brabandsche Olijfberg, aan het avondmaal deelnamen:

A^o 1671.... Viroeli met zyn huisvrouw en dochter».

»Willem Viruli, schilder, wiens naem op den lyst der antwerpsche kunstenaars staet, was een der ieverigsten leden van het Calvinistische consistorie te Antwerpen. Verscheidene byeenkomsten hadden ten zynen huize plaats. Hy overleed in 1678, dezelfde maend als (Jacob) Jordaens. Zyn overlijdensakt bevat de volgende omstandigheden: »20 October, 's morgens 3 ure, is gestorve constrijcke schilder.... Virlij (sic), begraven te Ossendrecht» (P. Génard, *Notice sur Jacques Jordaens*, bl. 21). In de *Liggeren* wordt zijn overlijden ook vermeld in de volgende post: »1678/9 — ontfangh van dootschulden: voor Willem Viroli *f* 3—4.»

---

(1) D. II, bl. 418.

Correspondentie met de heeren P. Génard en Max Rooses — die ik hier voor hunne welwillendheid mijn dank betuig — bracht niet meer licht. Dat er Viruly's in Vlaanderen waren gebleven, kon men veilig aannemen. De heer Génard meldde mij, dat den 15 Juni 1612 een Joos Viruli, Nicolaeszoon, tijkwever van Turnhout, aangeteekend was als poorter van Antwerpen; dat een Jan Viruly, Huibrechtszoon, tijkverkooper van Turnhout, den 4 Juli 1615 ook poorter van Antwerpen geworden was; dat een Pieter Virili omstreeks 1669 te Antwerpen was overleden, nalatende eene vrouw en drie kinderen; dat eene Elisabeth Viruli, gehuwd met Jan Peeters, schipper, er den 15 Juli 1688 was gestorven. Een en ander bewijst, hoe vlijtig de heer Génard heeft gezocht, maar ook dat hij ondanks dien ijver, niets kon vinden omtrent de afkomst van Willem Viruly, den schilder. Zou dit niet een indirect bewijs mogen heeten voor onze gissing, dat de Willem Viruly, dien wij in 1667 te Rotterdam het laatst aantreffen, dezelfde is als de Willem Viruly, dien wij in 1671 te Antwerpen vinden? Ook mag men niet vergeten, dat deze Viruly, al voegde hij zich bij de Gereformeerde gemeente te Antwerpen, bij gebreke van eene Remonstrantsche, den familietrek van ijverigen godsdienstzin vertoonde.

DE SCHILDERIJEN, GETEEKEND W. VIRULY.

Er is slechts ééne schilderij bekend, welke den naam W. Viruly draagt. Maar van dit stuk, zoowel als van de meeste, in catalogussen van inventarissen of veilingen voorkomende, is moeilijk te zeggen, door welken Viruly zij geschilderd zijn. Willem Viruly I schilderde voornamelijk figuur, blijkens de stukken in zijn inventaris vermeld. Willem Viruly II en III waren, volgens van

Spaan, landschapschilders. Welk genre door Willem Viruly IV behandeld werd, is onbekend. De drie laatsten hebben geruimen tijd tegelijk gewerkt. Willem II stierf in 1667, Willem III in 1677, Willem IV in 1678.

Het verstandigst zal dus zijn, aan geen hunner een der stukken bepaaldelijk toe te kennen welke wij in de volgende inventarissen aantreffen.

Een lantschap van Viruly.

Een kleyn lantschap van Viruly.

Door Dr. Justus Rijckwaert 1661 ingebracht in zijn 2e huwelijk en 12 November 1667 nagelaten, blijkens inventaris, dd. 2 Maart 1668. Inventarisboek Reg. 69, bl. 323.

Twee lantschappen van Viruly met swarte ebbelijsten.
Inventaris door Esaias Clemens overgeleverd 3 December 1672.

Een stuck van Viruly.

Inventaris van Hartlieff (overleden 31 Augustus 1676) 30 October 1680.

Een rouwijn van Vierly.

Een lantschap van dito.

Inventaris van den schilder-architect Jacob Loys te Rotterdam, 30 October 1680.

Een lantschap van Viruli kost 78 guld.

No. 173 Catalogus der schilderijen van Diego Duarte, Amsterdam, 1682.

Een lantschapje door Vieruly.

No. 97 der veiling van schilderijen, nagelaten door den schilder Francois Verwilt, Rotterdam, 20 September 1691.

W. Virul. Een plaizant Rhijsgezicht met schepen, beelden en paarden gestoffeerd. D. H. 36 B. 50 Rijnl. d.

No. 125 der veiling van Mr. O. van Cattenburch en P. de Waart, 's Gravenhage, 29 September 1779.

W. Viruly, Een zeer natuurlijk landschap met een drift van koeien, schapen en een paard, etc. D. H. 31 B. 27 Rijnl. d.

No. 91 der veiling van Mr. Iman Pauw, 's Gravenhage 23 November 1779.

F. (sic) W. Viruly, een boomrijk landschap, rijk gestoffeerd met beeldjes, schapen en varkens, natuurlijk behandeld. H. 14 B. 18 dm. Amst. (Aldus bij Kramm vermeld).

No. 5 der veiling van Louis Melaijer. Amsterdam, April 1779.

W. Virifly (sic), un paysage où il y a une charriette avec quelques figures et une vue du Rhin dans la perspective. T. H. 1—4, L. 1—7 (Gentsche voet).

Coll. C. F. Prevost, Brussel, 20 Juli 1775, 1 livre—11; veiling te Gent 30 April 1776, verk. 1 livre—11.

Siret.

Tableau d'armures, de Breughel de Velours, ou Renier de la Haye peignit les figures et Viruly le paysage.

Nu volgt het eenige stuk, dat, voor zoover ik weet, nog bestaat, en de handteekening W. Viruly draagt. Het bevindt zich in het Museum te Lyon, en heet:

De rustende Jager.

Dit stuk, op doek geschilderd, omstreeks een meter hoog en 0,95 breed, werd aangekocht in 1838 en stond tot 1887 op den naam van Weenix; Clement de Ris ontdekte de handteekening. In *Le Musée de Lyon*, 1887, wordt het door Marcel Reymond, als volgt beschreven: »De jager zit aan den voet van een boom. Het landschap, dat een fraai decoratief effect maakt, is van groot belang. Links een vergezicht over heuvelachtig terrein, en rechts een zeer elegant geteekende, groote boom. Alles in een grijzen, een weinig stillen toon, met donzige omtrekken. Het meest belangwekkende gedeelte is de jager en zijne twee honden. De jager is uitmuntend, uitvoerig gemodelleerd, zonder droog te zijn, in den trant van Mieris; het rood fluweelen, met bont afgezette kleet zou een Meissonnier genoeg doen. Niet minder bewonderenswaard zijn de loopende honden, hoog op de pooten, spitse snoet, kort haar, geelgrijs van kleur, mager en lang als windhonden.

Het is niet alleen een zeldzaam, maar ook een belangrijk schilderstuk. Wij rangschikken het onder de Hollandsche school; alle qualiteiten van dezen meester zijn Hollandsche qualiteiten; hij staat zeer duidelijk in betrekking tot Wouwerman, Weenix en Mieris. Het is zeer waarschijnlijk dat Viruly in Holland geboren en opgevoed is, en dat hij te Antwerpen eerst kwam wonen in de laatste jaren van zijn leven."

De heer Reymond schreef dit, geen anderen Viruly kennende, dan dien de *Liggere* van Antwerpen's schildersgild vermeldde. Het klinkt wat zonderling, in eene schilderij verwantschap te vinden met meesters die zóó van elkander verschillen als Wouwerman, Weenix en Mieris, maar de opmerking, dat het werk een Hollandsch karakter vertoont, wordt hierdoor niet van hare beteekenis beroofd.

De heer J. Dissard, Directeur van het Museum te Lyon, deelde mij mede, dat de *Société des amis des arts* aldaar, in 1857 naar dit schilderij eene gravure had laten maken door Dubouchet. Volgens het exemplaar dat hij mij zond, is het eene zeer middelmatige gravure, hoog 0.113 en 0.115 breed.

Denzelfden heer Directeur dank ik onderstaand facsimile der handteekening.

W viruly
